

Göndör Hermanné És Testvérei

Ez édesanyám, Göndör Hermanné [szül. Friedrich Olga] a lánytestvéreivel. Jobbra az első Terézia, mellette Rozália, aztán Ilona és az utolsó édesanyám. A kép Sátoraljaújhelyen készült valamikor az 1930-as években.

A legidősebb lány, Friedrich Terézia valamikor az 1880-as évek elején született. Teru mama olyan volt nekem, mint a nagyanyám. Tünetényes, kedves, művelt asszony volt, akit szívből szerettem. Egy kézimunkaüzletben némi pliszírozással-dufrírozással tartotta fenn magát, és a hatalmas pliszéasztalt használtuk pingpongozásra. Ott a lakásán is hagyott minket randalírozni. Férjhez ment, három fia született: Dr. Radó György, aki ügyvéd lett Edelényben, Radó István és Radó László. Györgyöt és Istvánt 1944-ben deportálták, nem jöttek vissza, Auschwitzban megölték őket. László Laci bátyámmal Palesztinába ment, így megmenekült. Később Kanadában, Vancouverben telepedett le.

Friedrich Rozália férjhez ment Moskovitz Menyhérthez, aki nagyon jó nevű ügyvéd volt. Rózsi néni és a férje, a Moskovitz Menyus másod-unokatestvérek voltak, gyerek nem lett, nem volt diploma sem, mert Menyus bácsit az összes magyar egyetemről kizárták ügyvédsége előtt. Amikor visszajött az orosz fogságból, már magyar vasutas egyenruhában jött illegálisan, mert a levett vörös forradalom [lásd: Tanácsköztársaság] után egy megbélyegzettnek, akit az egyetemről kizártak szabadszájúsága és nézetei miatt, annak itt nem volt hely. Előnyösebb volt az elcsatolt Beregszászon [lásd: trianoni békeszerződés] Friedrich Jóskához, a nagybácsihoz menni. Ott megszerette Friedrich Rozáliát, aki kicsit idősebb volt nála, és feleségül vette. Beregszászra költöztek, ahol nyilván csehszlovák diplomával lett ügyvéd. A Moskovitz rendkívül vonzó férfiszépség, egy nagyon kellemes jelenség volt. Nagyon jó közönséget vonzott irodája volt. Később kikeresztelkedtek, és Pozsonyban éltek, ahol engem is sokszor vendégül láttak. Nagyon kedves asszony volt, sokszor szépítette meg gyermekkoromat a meséivel. Nagyon sokat utaztak a világban: Párizsban meg Olaszországban és még sok más helyen is.

Friedrich József, a középső gyerek Beregszászon mozit vezetett. Megnősült, két lánya született: Anna, aki már meghalt, és Erzsébet, aki Debrecenben él. Nehéz időkben Erzsébet segített nekem,

és hálás vagyok érte, de ma már nem tartjuk a kapcsolatot. Ő a deportálása folytán anyagilag nagyon komoly pénzbeli támogatást kap.

Friedrich Ilona sokak szerint szép volt, meglehetősen kétes életet élt, állítólag szeretett kurválkodni. Férjhez ment, de gyermeke sosem született.

Édesanyám, Friedrich Olga volt a legfiatalabb lány. 1891-ben Sátoraljaújhelyen született egy valamivel polgáriasultabb család gyermekeként, mint apám. 52 születésnapját élhette meg, a többi már nem. 1944-ben elvitték Auschwitzba, ahol senki sem látta, mert valószínűleg rögtön a gázba vitték. Anyám olyan bájos volt, olyan természetes és tehetséges, hogy az elmondhatatlan. Hegedült, cimbalmozott is, és énekelt is. Ez a tünemény a hegedűjével egy cigányprímástól tanult, mert hegedűtanár akkoriban még nem volt. Az anyám tudott kottát olvasni, megtanulta azt is. A négy polgárit [lásd: polgári iskola1] befejezte, és aztán a felsőbb lányiskolába is elküldték Aradra [lásd: leányiskolák], hogy ott tanuljon tovább. De anyukámnak ez nem hiányzott, mert ő maradt a természet gyermeke, nagyon eleven és nagyon sokszínű. Rendkívül kreatív is volt, olyan magyarperzsa szőnyegeket produkált, amik megtévesztésig hasonlítottak az eredeti perzsák színeire. Megrendelte a Preis és Szemszó cégnél a színeket és a fonalat. A színmintákat úgy adta meg, hogy a kék az acélszürke-kék, a piros az nem piros, hanem terrakotta, a sárga pedig mustársárga legyen. Nagyon szépen színezett. Anyám megalapozta a szőnyeget, aztán alkalmazott csomózólányokat. De nem üzletre készítette. Egyről biztosan tudom, hogy elajándékozta a háziornosnak, mert orvos orvostól nem fogadott el pénzt, ezért 18 év után adott neki ajándékba egy nagy ebédlőszőnyeget, egy selyemperzsát, amiből egy kis darab nálam máig megmaradt. Amikor volt pénze, megrendelte a fonalat, ha elfogyott, akkor abbahagyta. Amikor újra lett pénz, folytatta. Volt kerekesszövőgépünk. Megtanulta a kesztyűvarrást és a batikolást is. Minden kézimunkát.

Annyira elbűvölő volt, hogy elbűvölte a szüreten lévőket is, ahol apám is dolgozott, és rögtön beleszeretett. A szüret után, 1912. november 10-én volt az esküvőjük. Nagyon gyorsan ment, mert a szüret sem szokott szeptember előtt lenni. Nem is volt ez egy jól megalapozott házasság szerintem, de sokáig tartott.